

Morbror Ruben af Selma Lagerlöf

LIX 27

Der var for hen ved firs år siden en lille dreng, der gik ude på torvet og spillede top. Den lille dreng hed Ruben og var ikke mere end tre år, men han svingede sin pisk så flink som nogen og lod toppen snurre, så det var en lyst at se.

Den dag for firs år siden var det et rigtigt dejligt forårsvejr. Marts måned var kommet, og byen var delt i to dele, en hvid og varm, hvor solskinnet herskede, og en kold og mørk, hvor der var skygge. Hele torvet lå i solskinnet, undtagen en smal rand langs med den ene husrække.

Nu gik det sådan, at selvom den lille dreng var flink, blev han alligevel træt af at piske på toppen og så sig om efter en hvileplads. Det var ikke vanskeligt at finde. Bænke og sofaer var der ikke på torvet, men hvert hus havde sin stentrappe. Ingenting kunne passe lille Ruben bedre.

Det var en samvittighedsfuld lille fyr. Han havde en uklar fornemmelse af, at mor ikke ville synes om, at han satte sig på fremmede folks trapper. Mor var fattig, men netop derfor måtte det aldrig se ud, som om man ville tage noget af andre. Så gik han hen og satte sig på deres egen stentrappe, for de boede også ved torvet.

Den trappe lå i skygge, og der var rart køligt. Den lille støttede hovedet mod rækværket, trak benene op under sig og havde det ganske udmærket. Han så endnu lidt ud på torvet, hvor solskinnet dansede, drengene legede og toppene snurrede; så lukkede han øjnene og faldt i søvn.

Han sov vist en hel time. Da han vågnede, havde han det ikke slet så godt, som da han faldt i søvn, alting var så kedeligt. Han gik ind til sin mor og græd, og mor så, at han var syg, og lagde ham i seng. Og et par dage efter var den lille dreng død. Mor havde flere andre børn, og der var mange bekymringer, som optog hendes tid og tanker, men hun havde altid i sit hjerte et lille kammer, hvor hendes søn Ruben boede i ro og fred. Han var stadig levende for hende. Så hun en flok børn lege på torvet, var han iblandt dem, og når hun gik ind i huset og havde travlt, fór hun ofte sammen ved tanken om, at den lille måske sad og sov på den farlige stentrappe. Ikke ét af alle mors levende børn var så nærværende for hendes tanker som det døde.

Nogle år efter sin død fik den lille Ruben en søster, og da hun blev så gammel, at hun kunne løbe på torvet og spille top, skete det, at hun også satte sig til at hvile på stentrappen. Men mor, som gik ude i køkkenet, havde i det samme en fornemmelse, som om nogen rykkede hende i skørtet. Hun kom straks ud og tog så hårdt et tag i lillesøster, da hun løftede hende op, at pigen huskede det, så længe hun levede.

Og endnu mindre kunne hun glemme, hvor underligt mors ansigt var, og hvor hendes stemme rystede, da hun sagde: "Ved du, at du engang havde en lille bror, som hed Ruben, og han døde, fordi han satte sig på en stentrappe. Vil du også dø fra mor, Bertha?"

Bror Ruben blev snart lige så levende for sine søstre og brødre som for sin mor. Hun havde en evne til at få dem til at se med sine øjne, og snart kunne de alle sammen, ligesom hun, se han sidde derude på stentrappen. Og naturligvis faldt aldrig nogen af dem ind at sætte sig dér. Ja, så snart de så nogen sidde på en stentrappe eller på et stenrækværk eller en sten ved vejkanten, fik de altid som et sting i hjertet og tænkte på bror Ruben.

Endvidere skete det, at når de søskende talte om hinanden, satte de bror Ruben højt over sig selv. For alle børnene vidste godt, at de var en flok uvorne unger, som aldrig gjorde deres mor andet end besvær og bekymringer. De vidste nok, at mor aldrig ville sørge over at miste nogen af dem. Men da mor virkelig sørgede over Ruben, så var det jo klart, at han måtte have været meget artigere, end de var.

Det var ikke så sjældent, at en af dem tænkte ved sig selv: "Ak, hvem der dog kunne gøre mor så megen glæde som bror Ruben!" Og det skønt ingen vidste andet om ham, end at han havde spillet

top og forkølet sig på en stentrappe. Men han måtte jo have været noget særligt, når mor havde så stor kærlighed til ham.

Han var også noget særligt, for han var den af alle børnene, der gav sin mor mest glæde. Hun var blevet enke og arbejdede i sorg og nød. Men børnene havde sådan en tro på mors sorg over den lille bror, at de var overbevist om, at havde han bare levet, så ville mor ikke have taget sig nogen modgang nær. Og hver gang de så mor græde, troede de, at det enten var, fordi Ruben var død, eller også fordi ingen af dem var som bror Ruben. Og så fødtes der i deres hjerte en stedse voksende trang til at kappes med den lille døde om moderens kærlighed. Der var ikke den ting, de ikke ville gøre for deres mor, bare hun ville holde lige så meget af dem som af ham. Og derfor tror jeg, at bror Ruben var det nyttigste af alle mors børn.

Da den ældste bror havde tjent sine første skillinger ved at ro en fremmed mand over åen, kom han og gav sin mor dem uden at beholde så meget som en øre selv; da så mor så glad ud, at han svulmede af stolthed og ikke kunne lade være med at røbe for hende, hvor grænseløs ærgerrig han havde været.

”Mor, er jeg nu lige så god som bror Ruben?”

Mor så prøvende på ham. Det var, som om hun sammenlignede hans friske strålende ansigt med det lille blege derude på stentrappen. Og mor havde ganske sikkert sagt ja, hvis hun havde kunnet, men hun kunne ikke.

”Mor holder meget af dig, Svante, men sådan som bror Ruben bliver du aldrig.”

Det var uopnåeligt. Det indså alle børnene, men alligevel kunne de ikke lade være med at arbejde på det.

De voksede op til dygtige mennesker, de arbejdede sig frem til velstand og anseelse, mens bror Ruben bare blev siddende på sin stentrappe, men han havde alligevel forspring, han var ikke til at indhente.

Og ved hvert et fremskridt, ved hver en forbedring, efterhånden som det lykkedes dem at byde deres mor gode kår og et godt hjem, måtte de nøjes med den belønning, at deres mor sagde: ”Ak, havde dog min lille Ruben oplevet den glæde!”

Bror Ruben fulgte mor gennem hele livet lige til dødslejet. Det var ham, der tog brodden af døds kampen, fordi hun vidste, at den førte hende til ham. Midt under de største smerter kunne mor smile ved bevidstheden om, at hun snart skulle møde sin lille Ruben. Og så døde hun, der med sin trofaste kærlighed havde ophøjet og forgudet den lille treårs dreng.

Men hans historie er heller ikke færdig dermed. For alle sine søskende var han blevet et symbol på det stræbsomme liv i hjemmet, på kærligheden til mor, på alle de rørende minder fra modgangens og nødens år. Der kom altid noget varmt i deres stemmer, når de talte om ham. Der var højtid om den lille Rubens minde. Således gik det til, at han kom til at liste sig ind også i sine bror- og søsterbørns liv. Mors kærlighed havde gjort ham til en storhed, og den, der er stor, udstrækker sin indflydelse til det ene slægtled efter det andet.

Søster Bertha havde en søn, som fik meget med bror Ruben at gøre.

Han var fire år, den dag han sad på kanten af fortovet og stirrede ned i rendestenen. Den svømmede næsten over af regnvand. Pinde og strå fór af sted i vild fart ned ad det vanskelige farvand. Den lilles hjerte var fuldt af denne milde ro, som man føler ved at være vidne til andres eventyrlige færd, mens man selv er i god behold.

Men i denne fredelige filosoferen blev han afbrudt af sin mor, der straks måtte tænke på stentrappen i hjemmet og på broderen.

”Ak, min kære lille dreng,” sagde hun, ”sid dog ikke dér! Ved du ikke, at jeg engang havde en lille bror, som hed Ruben og var fire år ligesom du nu. Han døde, fordi han satte sig på sådan et fortov og forkølede sig.”

Den lille holdt ikke af at blive forstyrret i sine behagelige tanker. Han blev siddende og filosoferede med det lyse krøllede hår ned i øjnene.

Søster Bertha ville ikke have gjort det for nogen anden, men for sin kære brors skyld ruskede hun sin lille dreng temmelig ublidt. Og således lærte han at få respekt for morbror Ruben.

En anden gang var samme lyslokkede unge herre faldet omkuld på isen. Det var en slam, stor dreng, der havde væltet ham af ren ondskab, og der sad han nu og græd for rigtig at vise, hvor skammeligt han var blevet behandlet, især fordi hans mor ikke kunne være langt borte.

Men han havde glemt, at moderen først og sidst dog var morbror Rubens søster. Da hun så ham sidde der på isen, kom hun ikke med et eneste beroligende eller trøstende ord, men sagde kun: "Sid nu ikke der, min lille dreng! Tænk på morbror Ruben, som døde, da han var fem år, ligesom du er nu, fordi han satte sig i en snedrive."

Aksel rejste sig straks, da han hørte morbror Ruben nævne, men hans lille hjerte blev iskoldt. Hvor kunne mor stå og snakke om morbror Ruben, når hendes egen lille dreng var så bedrøvet! For ham kunne han sætte sig og dø, hvor han ville, men det var, som om denne døde tog hans egen mor fra ham, og det kunne han ikke tåle. Så kom han til at hade morbror Ruben.

Øverst oppe på trappegangen i Aksels hjem var der en stenbalustrade, som var aldeles dejlig at sidde på. Dybt nedenunder lå forstuens stengulv. Når man sad og red deroppe på balustraden, kunne man drømme, at man fór i firspring hen over en afgrund. Aksel kaldte balustraden for sin gode gangster Grane; på dens ryg fór han gennem flammende ild ind i Brynhilds fortryllede borg. Dér sad han stolt og trodsig med krøllerne susende om ørene, og stred Sankt Jørgens strid med dragen, og endnu var det aldrig faldet morbror Ruben ind at ride på den.

Men naturligvis kom han. Netop som dragen vred sig i dødskampen og Aksel sad der i høj sejrstolthed, hørte han barnepigen råbe: "Lille Aksel, tænk på morbror Ruben, som døde, da han var otte år gammel, ligesom du er nu, fordi han sad og red på et stenrækværk. Her må du aldrig mere sidde."

Uh, hvor den morbror Ruben var en misundelig gammel dumrian. Han kunne naturligvis ikke finde sig i, at Aksel dræbte drager og befriede prinsesser. Men hvis han ikke tog sig i agt, så skulle Aksel vise, at han også kunne vinde et stort navn. Hvis han nu sprang ned og slog sig ihjel på stengulvet nedenunder, så skulle morbror Ruben nok mærke, at han blev overgået, den løgnhals.

Stakkels morbror Ruben! Stakkels lille dreng, som havde gået og spillet top ude på det solbelyste torv. Nu fik han at mærke, hvad det var at være en stor mand. Han var blevet et skræmmebillede, som den tid, der var, stillede op for den, der skulle komme.

Det var ude på landet hos onkel Johan. Der var en hel mængde små fætre samlet dér. Aksel gik rundt opfyldt af sit had til den store morbror Ruben. Han ville vide, om der var andre end ham, der blev pint af ham. Men der var noget, som gjorde, at han ikke rigtig turde spørge. Det var, som om han ville begå en helligbrøde.

Tjekspørgsmål til Morbror Ruben:

1. Lille Ruben var god til at:

- Hoppe på et ben
- Svinge sin pisk og spille top
- Cykle

2. Hvert lille hus på torvet havde:

- Sin egen forhave
- Sit eget stakit
- Sin egen stentrappe

3. Var Rubens mor:

- Rig?
- Velhavende?
- Fattig?

4. Hvad skete der, da Ruben satte sig på stentrappen?

- Han faldt i søvn
- Han blev sur
- Han kom til at fryse

5. Hvad sker der med Ruben efter han har siddet på trappen?

- Han bliver syg og dør
- Han bliver syg, men overlever
- Der sker ingenting

6. Hvorfor bliver bror Ruben ved med at være levende for sine søskende?

- Fordi mor bliver ved med at minde dem om hvordan han døde
- Fordi mor helst vil glemme ham
- Fordi de var så glade for ham

7. Hvad sker der med Rubens søskende da de bliver voksne?

- De voksede op til dygtige mennesker med velstand
- De var stadig fattige
- De nåede aldrig at blive voksne

8. Hvem er Aksel?

- Rubens lillebror
- Rubens søster Berthas søn
- Rubens bedste ven

9. Hvorfor kommer Aksel til at hade Morbror Ruben?

- Fordi han aldrig må gøre noget pga. Rubens død
- Fordi Ruben aldrig giver ham lov til noget
- Fordi hans mor bedre kan lide Ruben

10. Hvorfor bliver lille Aksels hjerte iskoldt efter han er faldet på isen?

- Fordi han kommer til at fryse
- Fordi hans mor ikke trøster ham
- Fordi morbror Ruben bliver vred på ham

11. Når Aksel sidder på stenbalustraden drømmer han om:

- At dræbe drager og befri prinsesser
- At lege med de andre børn
- At hans mor kunne glemme Ruben

12. Hvad overvejer Aksel at gøre for at vinde et stort navn?

- At drille de andre børn
- At slås med Ruben
- At springe ned fra balustraden